

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr H. Bavinck, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr W. G. Harroldstein, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Koize, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almelo; Dr J. G. Kubel, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijs, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goos.
Tel. No 38 — Postrekening No 36000.

Abonnement: /1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenl. en Ned.-Indië /7.50 (voor Amerika \$3) p. jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: Het gezang der gemeente III. — Uit de Schrift: Ingebonden of wegslingerend (1 Sam. 25:29). — Kerkelijk leven: De aanval van Dr Visser 't Hooft: Het Zandvoortsche besluit. — Uit het Politieke en Sociale leven: Een sociaal werkplan. — Zending en Evangelisatie: Het nabeheven der Kerken — Uit de Buitenlandsche Kerken: Transylvanië en Roemenië. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerkenieuws.

HET GEZANG DER GEMEENTE.

III.

Deze artikelen handelen over de reformatie van het gemeentelijk gezang op de basis van den in gebruik zijnden Psalmbundel. Het eerste gaf een inleiding. Het tweede sprak over plaats en doel van het gezang der Gemeente in den eredienst. Dit herkeeg zijn waarde door de Berorring, niet het minst door de Calvinistische, welke de menschen weer Psalmen heeft bezien zingen.

Terwijl de Dienst des Woords hoofzaak moet blijven, moet deze toch ook aan het gezang der Gemeente plaats laten. Het moet met alle achtzand behandeld worden en er dient te worden getoond voor volledige aansluiting bij de predikatie. Onbekende Psalmen moeten niet bezien en onze ganache schat van kerkliedren moet worden gebruikt. Ten slotte bedenke elk, dat men in de Kerk niet individueel zingt, doch als lid der Gemeente.

In de tweede plaats zouden we aan de orde stellen de Psalmwijzen en de manier om die te zingen.

Volgens sommigen ligt het gebrekkige van ons kerkgezag voor een groot deel aan de Psalmmelodieën. De heer Pijlman heeft in een artikel in „De Harp“ zich de moeite getroost, dit in bijzonderheden aan te toonen, door van een aantal psalmmelodieën de bezwaren aan te wijzen, welke deze z. i. drukken. Het is goed, dat hij dit deed. Al kan ik hier zijn critiek niet op den voet volgen omdat de ruimte en de aard van dit blad dit niet zouden toelaten, ik juich het toe, dat hij niet alleen bewoert doch ook argumenteert, al ben ik het niet met hem eens.

Volgens anderen is een fout, dat de Psalmmelodieën telkens niet met de woorden in overeenstemming zijn, ja soms vlak daartegen ingaan. Een vaak aangehaald voorbeeld is Psalm 65:1, waar in den eersten regel bij het gespateerde woord:

De lofzang klimt uit Zions zalen

de melodie juist een belangrijke daling maakt.

Wat is hiervan aan? Ik herhaal, dat ik alleen gijn inzicht kan geven voor beter, en het volgende dus alleen als een weergave daárvan beschouwd wil hebben, voorts ieders gevoelen in zijn waarde latende.

Om met de laatste bewering te beginnen. Deze heeft, vooral in het gegeven voorbeeld, met andere dergelijke beweringen gemeen, dat ze zoo eenvoudig als ze is onweersprekelijk schijnt te zijn en toch een geweldige dwaling bevat.

Inmers vergeet men, dat een melodie altoos moet gebruikt worden voor alle verzen van een Psalm, ja soms voor meer Psalmen. En nu is het natuurlijk absoluut onmogelijk bij den geheel ongelijkssoortigen inhoud der verschillende verzen, dat dit altoos goed uitkomt. Slechts bij een compositie, die speciaal voor bepaalde woorden gemaakt is, mag men zulk een eisch stellen. Bovendien is het muzikaal onjuist, om dan op één lettergreep den nadruk te leggen en niet het karakter der geheele melodie als zoodanig in oogenschouw te nemen. Ik zou veeleer willen zeggen, dat, waar de melodieën onzer Psalmen gemeenlijk aan wereldsche liederen ontleend zijn, de keuze buitengewoon gelukkig geweest is en we prachtwijzen daardoor

gekregen hebben, die herhaaldelijk zeer goed passen bij de woorden. Wat is hifv, die eerste regel van Psalm 65 niet een schaterend thema, dat menigen organist geïnspireerd heeft tot een mooie verwerking ervan. Hoe juist past deze melodie als geheel bij den algemeenen geest van Psalm 65 en 72. En hoe verkeerd gezien was het, om deze melodie te kiezen voor Gezag 129 „De stervende Jezus“. Zelfs al komt daar de eerste regel nu juist goed uit:

Ja, Jezus sterft, aan 't kruis geklonken,

toch past het geheel hier volstrekt niet voor deze woorden. Men oordeele in deze dingen toch niet zoo oppervlakkig en op den klank of het eerste gezicht af. Hier is muzikaal inzicht en doorzicht nodig; en men moet de gestelde eischen wel overwegen of ze gegrond en doorvoerbaar zijn.

Van meer beteekenis is de quaestie van het onzongbare van tal van Psalmmelodieën. De verklaring daarvan zoek ik echter in 'algemeen genomen bij de verkeerde manier, waarop men ze zingt. Mag ik begijnen met een aanhaling uit een artikel, dat ik vroeger in dit blad schreef? Ze luidt aldus:

„De melodieën deugen wel, maar wij deugen niet, want wij zingen ze verkeerd; geheel in strijd met haar oorspronkelijk karakter. Zooals in de Psalmeboekjes duidelijk blijkt, hebben de noten ongelijke duur; er zijn lange en korte. Wij zingen echter alle noten in eenzelfde zeurtempo; of althans geven we hun een gelijken duur. Dat is een groote fout, en die moet hersteld worden. Men zal eens zien, hoe anders dan vele zoogenoemd onzongbare melodieën klinken. Denk eens aan Ps. 23, met een prachtig cantilene, een echte melodie voor dien herderspsalm, een fijne pastorale; maar die als alle noten even lang worden aangehouden afschuwelijk is en het meest op een slaapzang lijkt. Dan moet men dat echter niet aan de melodie wijten, doch aan zichzelf. Op vele scholen en catechisatiën wordt gelukkig wel gezongen zooals de wijzen geschreven en bedoeld zijn. Is de jeugd eenmaal daaraan gewend (en hoe snel doet ze dat, en hoe graag zingt ze dan de Psalm!), dan zal het opkomend geslacht mogelijk maken, dat na zekeren tijd ook in onze godsdienst oefeningen deze zoo wenschelijke reformatie wordt ingevoerd. Bij sommige gelegenheden is b.v. in Den Haag en Amsterdam reeds een poging daartoe gedaan en zulks met goed gevolg. En als de menschen eenmaal hierna gewend zijn, dan zullen ze zich verwonderd afvragen: waarom hebben we vroeger die prachtige melodieën toch zoo verknoed? Er moet niet worden verbouwd, maar de pleister en kalk, die de fraais muren en edele fresco's bedekken, moeten ervan worden weggenomen. De organisten, schoolmeesters en predikanten moeten daartoe verstandig samenwerken; dan zal onze eredienst een belangrijke verbetering ondergaan.“

Ter ontwikkeling dezer gedachte diene het volgende: Wanneer men een wijze niet zingt in den rythmus, dien de componist bedoeld heeft, moet, zooals de meest onkundige op muzikaal gebied zal kunnen begrijpen, het karakter ervan geheel veranderen. Dit komt het sterkst uit als meer noten op één lettergreep gezongen moet worden, zooals b.v. in Psalm 6 en 10 het geval is. Maar het geldt toch eigenlijk voor alle melodieën. Nu acht ik het hoogst onbillijk, eerst een melodie absoluut van haar karakter te berooven en dan te zeggen, dat ze zoo leelijk en onzongbaar is. Aan wien de schuld in dat geval? We maken ons het zingen zonder eenige noodzaak moeilijk.

Er is nog een ander bezwaar. Omdat we alle noten even langzaam zingen, kan men moeilijk meer dan 3 verzen van een Psalm tegelijk opgeven; hoogstens 4 of 5 als de verzen kort zijn. Maar als we in het geëschte tempo zingen, zou dit bezwaar vervallen en kan een predikant een groep verzen opgeven, die bij de preek behooren

en feitelijk één geheel vormen. Psalmen, die nu vaak worden overgeslagen, omdat men bezwaarlijk een uit het verband gerukt vers kan laten zingen, zouden dan uitmendend wel gebruikt kunnen worden. (De opmerking van den heer Pijlman, dat dan toch ook woord en melodie niet steeds op elkander passen, heb ik boven reeds behandeld).

Hier moeten we de thans gevolgde lijn loslaten en tot de vaders terugkeeren, die ons de melodieën gaven als rythmisch afwisselend en niet noot voor noot gelijk. Voetius, die van een orgel in de kerk niets moest hebben, schreef over deze zaak (Pol. Eecl. II 2, 1. 2. Ed. Bibl. Ref. vol. III pag. 48): „Men moet de heele en de halve noten (want andere zijn er bijna niet in ons Psalmboek), een en andermaal gewaarschuwd (door den voorzanger), van elkander onderscheiden. Want het is van veel meer waarde voor het geuelen der eenvoudige en ernstige melodieën van Goudimel, als de lettergrepen volgens de maat der noten in het zingen langer of korter tijdduur krijgen, dan wanneer men haar allen gelijken tijdduur geeft als bij het Gregoriaansch gezang“. Ook Kuypert oordeelde zoo in „Onze Eredienst“ (blz. 63), eveneens om het motief, dat dan beter een pericoop van een Psalm gezongen zou kunnen worden.

De weg om dit doel te bereiken zal niet zoo gemakkelijk zijn. Toch valt het mee, als men maar eenmaal doorzet. Om een voorbeeld uit eigen ervaring te geven: ik doe het steeds met mijn catechisanten. Nu waren ze noch in Amsterdam noch in Utrecht dit gewoon; het was voor hen volstrekt nieuw. Doch na een paar weken liep het en daar en hier zoo goed als steeds zonder ongelukken af. Dreigt er een moeilijkheid in een wijs, dan maak ik tevoren daarop even attent en dat helpt altoos. De christelijke scholen en de catechisatiën moeten hier opvoedend en gewinnend werken. Ook de zangverenigingen kunnen er veel aan doen. In 1911 heb ik b.v. op Kerstmis in de Oosterkerk te 's-Gravenhage (het was geen godsdienst oefening, maar wel een religieuse samenkomst) met „Hosanna“ het Klaar-gepseeld, dat een stampvolle kerk zonder fouten Psalm 8, 42, 97, 146 en 150 zong. Op het programma waren met vette letter de woorddeelen gedrukt, die 2 tellen moesten duren, en het koor zong meestal één vers voor. Wanneer men systematisch dit doorzet, zal het niet lang duren of de gemeenten zijn rijp voor dit terugkeeren tot de beginselen der vaders, die we te kwader uur verlieten.¹⁾

Ten slotte nog twee opmerkingen.

Ten eerste, dat een krachtig tempo gewensch is, maar het moet altoos statig blijven. Dit is een kenmerk van ons Hollandsch kerkgezag, dat we niet moeten verliezen. Zeuren is steeds verkeerd, maar het moet ook geen liedjes zingen worden. Trouwens, de Psalmwijzen zijn geen Sankeymelodieën.

Ten tweede, dat ik niet ben voor een consequent doorvoeren der oude toonaarden. Ons moderne oor kan daar niet meer tegen. Men doet goed, zoo veel mogelijk ermee te rekenen, maar de rijkere ontwikkeling, die het muzikale leven sinds verkreeg, behoeft niet genegeerd te worden. Nogeens: waar het pas geeft lette men erop. Doch ik heb overigens geen bezwaar om in dezen de historische lijn te verlaten, omdat het eigenlijk geen „verlaten“ maar vorder doortrekken en ontwikkelen is, en we in den vorm kinderen van ónnen tijd mogen en moeten zijn.

De M.

¹⁾ Ik vestig de aandacht op de Psalmeuitgave van S. de Lange, die 4-stemmig in den oorspronkelijken rythmus bewerkt is. Een handig boekje. Uitgave van de Hollandsch-Afrikaansche Uitgeversmij. v/lr Jacques Dusseau en Co., Amsterdam—Kampslad.

Nigtoevcht.
agen.
sterdam.
e Doornspijk.
ksl Ps. 130.
18—19.
4:20.
org herlacht.
dag, dat hij.
MIENST.
el van een
n baar geld
tijdroovend.
ning?
appelijk Kapitaal
100.000.—.
n Commissarissen
DE WILDE,
's-Gravenhage
LUKT, Amsterdam
IOHTERS,
's-Gravenhage
ER, Bussum.
otie: P. MEIJER.
adere inlichtings
de Directie.
ET DEN BIJBEL
VADERLANDS
ER GEDEELTE,
Geb. f 5.50.
e en 4e leerkring
het Leerplan
akken en is
onderwerpen
t. ::
ISCHE
ALLEN-Verzekering
erdam
ing f 100.000.000.—
f 20.000.000.—
Voorzitter: Mr Th
H. W. V. MAREL JA.
J. W. RAMAER.
Jhr J. DE SAVOYNE
DEREN.